

“OMNIBUS” PRIJEDLOG

Vraćanje radništva i ljudskih prava u središte Direktive o dužnoj pažnji za održivo poslovanje

KONTEKST

Usvajanje Direktive o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (Corporate Sustainability Due Diligence Directive – CSDDD) i Direktive o izvještavanju o korporativnoj održivosti (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) predstavljalo je važnu prekretnicu u izgradnji pravednijih i održivijih lanaca vrijednosti (opskrbe), posebno u sektoru odjeće i obuće. Dok je CSRD donio dugo očekivane zajedničke standarde za izvještavanje o održivosti u Europskoj uniji, CSDDD je, iako daleko od savršene, ponudila vjerodostojan put ka odgovornosti korporacija prema radnicima, sindikatima i drugim žrtvama korporativne zloupotrebe. Direktiva o dužnoj pažnji za održivo poslovanje uvela je jasne i usklađene obaveze i dužnosti za kompanije po pitanju ljudskih prava i zaštite okoline, u skladu s dugogodišnjim međunarodnim standardima kao što su Smjernice Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima i poslovnom sektoru (UNGP) i Smjernice OECD-a za odgovorno poslovanje multinacionalnih poduzeća.

Međutim, Europska komisija je, u pokušaju deregulacije putem takozvanog Omnibus paketa za pojednostavljenje (Omnibus simplification package), napravila korak unazad u primjeni nedavno usvojenih direktiva. Iako Komisija inzistira da je cilj Omnibusa pojednostavljenje, a ne deregulacija, njihov prijedlog lišava CSDDD direktivu njenih najvažnijih odredbi i predstavlja stvarnu prijetnju za radnike i radnice u tekstilnoj industriji širom svijeta.

Prijedlog također nosi rizik da izvještavanje o održivosti postane složenije za kompanije, a manje značajno za nosioce prava, odnosno za radnike. U tom svjetlu, i kako je već istaknuto prilikom objave prijedloga Omnibusa, Clean Clothes Campaign mreža se protivi nastojanjima Komisije da naruši zaštitu radničkih prava, ljudskih prava i životne sredine.

U nastavku Clean Clothes Campaign nudi kratku analizu promjena koje uvodi predloženi Omnibus, zajedno s praktičnim preporukama za članove i članice Europskog parlamenta i države članice EU kako bi se stvari postavile na pravi put i zaštitila radnička prava, ljudska prava i životna sredina.

O DUŽNOJ PAŽNJI

Opseg lanca vrijednosti (opskrbe)

Prijedlog koji je iznijela Komisija pomiče obavezu kompanija da provode dubinsku analizu ljudskih prava i zaštite okoline sa pristupa zasnovanog na analizi rizika za čitav lanac opskrbe na pristup koji se fokusira samo na dobavljače prvog reda. Kompanije bi bile obavezne da idu dalje od dobavljača prvog reda samo ako imaju „vjerodostojne informacije“ da postoji mogućnost da će doći do negativnog utjecaja na ljudska prava ili životnu sredinu u kontekstu indirektnog poslovnog odnosa.

Iako se na prvi pogled može činiti da bi ovaj pristup smanjio administrativna opterećenja i troškove usklađivanja za kompanije, postoje razlozi zbog kojih se vjeruje da će zapravo povećati i jedno i drugo, dok će istovremeno smanjiti utjecaj Direktive na sprječavanje kršenja ljudskih prava i štete po životnu sredinu. Iskustvo s njemačkim Zakonom o lancu opskrbe pokazuje da fokusiranje isključivo na dobavljače prvog reda upućuje privredne subjekte da vrše provjere i provode dubinsku analizu nad ekonomskim akterima koji potencijalno predstavljaju relativno nizak rizik.

Dodatno, čak i kada kompanije idu dalje od dobavljača prvog reda, bit će im zabranjeno zahtijevati informacije neophodne za provođenje

dubinske analize od kompanija koje imaju manje od pet stotina zaposlenih.

Čak i u slučajevima kada “vjerodostojni dokazi” potaknu kompanije da zatraže informacije od indirektnih poslovnih partnera izvan prvog reda, morat će se osloniti na kaskadne ugovorne garancije da će taj indirektni poslovni partner poštovati kodeks ponašanja kompanije koja potpada pod obaveze Direktive. Ukratko, pristup koji predlaže Komisija povećava administrativne prepreke i neće se baviti najozbiljnijim slučajevima kršenja ljudskih prava.

Prijedlog Omnibusa fokusira se na procjene zasnovane na dokumentima, uključujući manjkave izvještaje o reviziji i izazvat će lančani efekt administrativnog opterećenja i dodatnih troškova usklađivanja duž lanaca vrijednosti kompanija, a vrlo malo će doprinijeti postizanju ciljeva Direktive. Štoviše, kaskadno ugovaranje i troškovi koji ga prate mogu se negativno odraziti na plaće radnika koji bi na kraju mogli snositi najveći teret.

Suprotno tome, izvorni tekst CSDDD-a zahtijevao je od kompanija da najprije provedu široku procjenu rizika i da svoju praksu dubinske analize prvenstveno usmjere tamo gdje su negativni utjecaji najteži i gdje je najvjerojatnije da će se dogoditi.

PREPORUKE

- Članovi Europskog parlamenta i države članice trebaju se vratiti pristupu zasnovanom na prevenciji rizika. Ako je potrebno, jezik u članu 8. Direktive može se pojednostaviti jasnijim definiranjem obaveze kompanije da najprije provede široku procjenu rizika, mapiranje i postavljanje prioriteta, a zatim da pristupi rješavanju potencijalnih i stvarnih negativnih utjecaja tamo gdje oni postoje.
- Članovi Europskog parlamenta i države članice trebaju osigurati da se odgovornost na odgovarajući način podijeli između kompanija obuhvaćenih Direktivom i njihovih poslovnih partnera.

Građansko-pravna odgovornost

Izvorni tekst Direktive uveo je zajednički, usklađeni režim za svih 27 država članica, prema kojem bi kompanije mogle biti odgovorne za štetu nastalu kao rezultat njihovog propusta da spriječe, ublaže ili poprave negativne utjecaje – pristup koji bi poticao pravnu jasnoću. Prijedlog Omnibusa briše usklađeni režim građansko-pravne odgovornosti uspostavljen člankom 29. 1. teksta, dok istovremeno zadržava odredbe koje se odnose na pristup pravdi za žrtve (radnike).

U praksi, prijedlog Komisije povećava pravnu nesigurnost i za žrtve i za kompanije obuhvaćene Direktivom. Žrtve će se morati snalaziti u 27 različitih sistema delikatne odgovornosti kako bi potraživale pravnu zaštitu za pretrpljenu štetu.

S druge strane, kompanije će morati osigurati usklađenost sa svakim nacionalnim pravnim sistemom ponaosob. K tome, Komisija predlaže i ukidanje obvezujućih imperativnih odredbi u pogledu važećeg prava, što znači da će žrtve i kompanije ostati u neizvjesnosti o tome koje se pravo primjenjuje u svakom pojedinačnom slučaju.

PREPORUKE

- Radi povećanja pravne sigurnosti za žrtve i za kompanije obuhvaćene Direktivom, članovi Europskog parlamenta i države članice trebaju ponovo uvesti usklađeni režim građansko-pravne odgovornosti predviđen izvornim tekstom.
- Članovi Europskog parlamenta i države članice trebaju ponovno uspostaviti obvezujuću imperativnu odredbu iz članka 29. Direktive.

Administrativne sankcije

Direktiva omogućava nadzornim tijelima koja imenuju države članice na nacionalnom nivou da izriču novčane kazne kompanijama koje ne postupaju u skladu s Direktivom. Iako nadzorna tijela imaju slobodu da odrede visinu svojih novčanih sankcija, Direktiva propisuje da kazne moraju biti zasnovane na prometu kompanije i iznositi najmanje 5 posto ukupnog neto prihoda na globalnom nivou, odnosno konsolidiranog neto prihoda u slučaju grupe kompanija.

Prijedlog Omnibusa uklanja usklađeni pristup iz teksta, ostavljajući nadzorna tijela bez zajedničkih smjernica o tome kako bi novčane kazne trebale biti određene. Takav pristup stvara rizik od tzv. „forum shoppinga“, jer će kompanije biti potaknute da baziraju svoje poslovanje u državama članicama koje propisuju blaže kazne. Iskustvo sa primjenom Uredbe o konfliktnim mineralima, EU Uredbe o drvetu i Direktive o nepoštenim trgovačkim praksama pokazuje da, kada ne postoje usklađene smjernice, nacionalna tijela mogu propisivati značajno različite iznose novčanih kazni.

PREPORUKE

- **Članovi Europskog parlamenta i države članice trebaju ponovno uvesti usklađene iznose novčanih kazni kako bi se obeshrabrilo premještanje poslovanja u države sa blažim sankcijama i kako bi se osiguralo ravnopravno tržišno okruženje unutar Europske unije.**

SMISLENO UKLJUČIVANJE ZAJNTERESIRANIH STRANA

Smisleno uključivanje zainteresiranih strana (stakeholders) ključni je element dobro uređenog procesa dubinske analize. Uključivanje zainteresiranih strana omogućava kompanijama da pravilno identificiraju i adresiraju stvarne i potencijalne negativne utjecaje, te može stvoriti pozitivan tok informacija između kompanija, potencijalno i stvarno pogođenih zainteresiranih strana, sindikata i civilnog društva.

U skladu s međunarodnim smjernicama, izvorni tekst Direktive predviđa smisleno uključivanje svih aktera u svaku fazu procesa dubinske analize. Također, uključuje široku definiciju zainteresiranih strana, kako bi se omogućila fleksibilna suradnja sa najrelevantnijim osobama i grupama, uključujući organizacije civilnog društva.

Prijedlog Omnibusa zauzima restriktivan pristup koji nije pogodan za ispravan proces dubinske analize. Naime, Komisija predlaže da se kompanije savjetuju samo s onima koji su direktno pogođeni njihovim aktivnostima, a, što je posebno važno, isključuje organizacije civilnog društva i nevladine organizacije iz definicije u članku 3.1.

Nadalje, prijedlog uklanja obavezu konzultiranja ostalih zainteresiranih strana u dvije ključne faze procesa dubinske analize: u slučajevima suspenzije poslovnog odnosa i prilikom izrade indikatora za praćenje.

PREPORUKE

- **Članovi Europskog parlamenta i države članice trebale bi uključiti organizacije civilnog društva čija je jasno izražena misija zaštita ljudskih prava i okoline u definiciju zainteresiranih strana, kako je predviđeno u važećem tekstu. Ograničavanje konzultacija samo na „relevantne“ zainteresirane strane također predstavlja pogrešno usmjerenje.**
- **Članovi Europskog parlamenta i države članice trebaju vratiti obavezu kompanijama da se angažiraju sa svim zainteresiranim stranama u slučajevima suspenzije poslovnih odnosa i prilikom razvoja indikatora za nadzor.**

NADZOR

Izvorni tekst Direktive zahtjeva od kompanija da redovno procijenjuju svoje politike dubinske analize i da ih ažuriraju svaki put kada dođe do značajnih promjena, rizika ili uticaja, a najmanje jednom godišnje.

Prijedlog Omnibusa povećava minimalni rok za ažuriranje na pet godina. Tako dugačak period za praćenje nije u skladu s međunarodnim standardima i nosi rizik da procesi dubinske analize postanu tromi i nesposobni da reagiraju na značajne promjene na terenu, te da se ne mogu adekvatno nositi s rizicima i negativnim utjecajima. Naime, OECD Smjernice za odgovorno poslovno ponašanje potiču kompanije da ažuriraju svoje politike dubinske analize, uključujući ciljeve i indikatore, kad god je to relevantno.

PREPORUKE

- **Članovi Europskog parlamenta i države članice trebaju zahtijevati od kompanija da ažuriraju svoje politike dubinske analize prema potrebi, a najmanje jednom godišnje.**

O DIREKTIVI CRSD

CSRD zahtijeva od kompanija da provedu procjenu „dvostruke materijalnosti“ utjecaja, rizika i prilika svojih operacija, te da izvještavaju o brojnim pitanjima iz oblasti okoline, društva i upravljanja. Ova pitanja su podijeljena u tri nivoa: opći (horizontalni), sektorski specifični i kompanijski specifični (ako je potrebno). Prijedlog Omnibusa nastoji eliminirati sektorski specifični nivo. Također, eksplicitno p(r)oziva tijelo za postavljanje standarda (EFRAG) da smanji broj narativnih indikatora u korist kvantitativnih pokazatelja. Ova navodna pojednostavljenja zanemaruju činjenicu da su u mnogim visokorizičnim sektorima rizici već dobro poznati. Prijedlog bi dodatno otežao kompanijama provođenje procjene dvostruke materijalnosti jer bi morale „ponovno izmišljati točak“ umjesto da koriste već utvrđene sektorske procjene rizika. Uz to, većina pokazatelja u izvještavanju koji se odnose na radnice i radnike u lancu opskrbe, pogođene zajednice i potrošače po svojoj su prirodi narativni, kako bi se izbjegli formalistički izvještaji bez stvarnog učinka.

PREPORUKE

- Članovi Europskog parlamenta i države članice trebaju inzistirati na sektorski specifičnim standardima, jer oni adresiraju dobro poznate rizike, nude smjernice za kompanije i sprječavaju potrebu da kompanije razvijaju dodatne indikatore.
- Članovi Europskog parlamenta i države članice trebaju osigurati da izvještavanje o radnicima i radnicama u lancu opskrbe, pogođenim zajednicama i potrošačima bude detaljno i usmjereno na stvarni učinak, te da se izbjegne njegovo pretvaranje u puko zadovoljavanje forme.

„OMNIBUS PRIJEDLOG NOSI RIZIK OD KOMPLICIRANJA PROCESA PROVOĐENJA DUŽNE PAŽNJE I IZVJEŠTAVANJA O ODRŽIVOSTI ZA KOMPANIJE, DOK ĆE NJEGOV UTJECAJ NA NOSIOCE PRAVA BITI SVE MANJI. CLEAN CLOTHES CAMPAIGN MREŽA SE PROTIVI NASTOJANJU KOMISIJE DA SE POVUČE KADA JE U PITANJU ZAŠTITA RADNIČKIH PRAVA, LJUDSKIH PRAVA I ŽIVOTNE SREDINE.“

O CLEAN CLOTHES CAMPAIGN MREŽI

Clean Clothes Campaign (CCC) predstavlja najstariju i najveću mrežu sindikata i nevladinih organizacija u industriji odjeće, koja okuplja više od 230 članica u preko 45 zemalja.

Putem našeg sistema urgentne pomoći (Urgent Appeal System) pružamo direktnu podršku radnicima i radnicama koji se bore protiv konkretnih kršenja radničkih prava. Također, surađujemo s radništvom na zajedničkom razvoju globalnih kampanja usmjerenih na postizanje sistemskih rješenja, poput isplate dostojanstvenih plaća i iskorjenjivanja rodno zasnovanog nasilja na radnom mjestu.

Kako bismo osigurali poštovanje temeljnih prava radnika, informiramo i mobiliziramo potrošače, te lobiramo kod kompanija i vlada na regionalnom i nacionalnom nivou. Svi članovi, partneri i suradnici CCC-a posvećeni su osnaživanju radnika i poboljšanju radnih uvjeta u globalnoj industriji odjeće i sportske opreme.

www.novi.sindik.hr
www.cleanclothes.org